

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

7. SZÁM

2013 JÚLIUS-SZEPTEMBER

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor

A kuratórium tagjai: Eszteró Lajos

Tóth Sándor

Vajó Sándor

Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

Tisztelt Madárbarát

A 2013-as év utolsó előtti kiadványát olvashatja a kedves Olvasó. 12 oldalas alapítványi hírmondónkban a már megszokottak szerint két nagyobb terjedelmű írás található egzotikus madarak tenyésztéséről. Az elsőben Siroki Zoltán publikációiból válogatva tekintünk vissza a régi idők különleges tenyészeredményeire, a másodikban a jelen tenyésztői kihívásairól számol be a szerző egy-egy ma is kuriózumnak számító faj sikeres tenyésztése kapcsán. Szomorú kötelességünknek teszünk eleget, amikor prof. Gere Géza, volt alapítványi elnök, Siroki-díjas, neves tenyésztő haláláról is tájékoztatjuk a hazai madarásztársadalmat. Siroki Zoltán önéletrajzi beszámolójának utolsó része a következő számunkban lesz olvasható.

Az Alapítvány kuratóriuma augusztus végéig összegyűjti a jelöléseket, és kiválasztja azokból a 2013-as év díjazottját. Bízunk benne, hogy minden arra felhatalmazott szervezet megteszi javaslatát az Alapítvány felé.

A 2013-as év díjazottjára írásban, a jelölés indoklásával augusztus 15.-éig következő szervezetektől és személyektől várjuk a jelöléseket:

A Magyar Díszmadártenyésztők Országos Szövetségének (MDOSZ) elnöksége

Az MDOSZ tagszervezeteinek elnökségei

A Magyar Díszmadártenyésztők Pannónia Országos Szövetségének (MDPOSZ) elnöksége

Az MDPOSZ tagszervezeteinek elnökségei.

Az alapítvány kuratóriumi tagjai, valamint elnöke

Az Alapító

A felsorolt szervezetek és személyek 1-1 főt javasolhatnak tárgyévenként. Kérjük az érintetteket, segítsék az Alapítvány munkáját azzal, hogy eljuttatják hozzánk jelöltjeik nevét és az indoklást, hogy ez évben is az arra legérdemesebb tenyésztő nyerve el e kitüntetést.

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL 7. RÉSZ

A *Zosterops simplex* SWINH. sikeres tenyésztése a fogságban

Tapasztalataim szerint a legtöbb madár a fogságban is költ, ha megfelelő kalit vagy helyiség áll rendelkezésére és nem háborgatják. Az eddig fogságban tenyésztett madárfajok legnagyobb része magevő volt. Ezeknél a fiókák felneveléséhez szükséges táplálékot általában nem nehéz megadni. Sokkal nehezebb és körülményesebb azonban a rovarévők, különösen a kisebb fajok sikeres tenyésztése. Tartásuk is sokkal több szakértelmet kíván, a költéskor pedig nehéz a fiókák felneveléséhez szükséges ételmet kellő mennyiségben beszerezni. Fészekből kiszedett fiókák felneveléséhez a friss hangyatojás és lisztkukac elégséges állati tápláléknak bizonyult.

Azonban, ha a nevelést az ember a szülőkre bízta, a legtöbb esetben még csupasz hernyók és egyéb lágytestű rovarok is elengedhetetlenül szükségesek, amelyeknek begyűjtése, még kisebb fajok részére sem könnyű feladat, különösen nagyvárosi embernek. E tekintetben érdekes megfigyeléseket tehettem a *Zosterops simplex* Swinh. tenyésztésénél. A Zosteropidák a füzikéhez hasonló nagyságú és alakú madarak, rovar, gyümölcs és mézevők. A legtöbb faj felül zöldes-sárga, alul pedig szürkésfehér színű és szemeiket rendszeren fehér gyűrű övezi. Körülbelül 180 faj él Ázsia, Afrika és Ausztráliában, főleg a szigeteken. A *Zosterops simplex* hazája egész China, Hainan, Formosa és a Liu-Kiu szigetek. Ebből a fajból egy hímet és két tojót helyeztünk el egy tágas volierben, más kisebb exota-madarakkal együtt. Az első évben, 1928-ban, nem költöttek, 1929-ben háromszor, de sajnos minden költés tönkrement. Végre 1930-ban siker koronázta fáradozásainkat.

Négyszer költöttek és csak az első költés volt sikertelen. Május 13-án kezdődött a második költés, összesen 4 tojással. Május 25-én és 26-án kikelt 3 fióka. Május és június a hernyójárások ideje, nem volt nehéz tehát megfelelő mennyiségű csupasz hernyót (főleg *Geometra*-, *Larentia*- és *Noctua*-fajok) beszerezni. Az egyik fióka 4 napos korában elhullott, a másik kettőt szabályszerűen nevelték az öregek június elsejéig, tehát 7 napig. Ettől az időponttól kezdtek a fiókákat elhanyagolni s ezért még idejekorán közbeléptem s szüleimmel együtt sikerült is mind a kettőt felnevelnünk. Június 7-én egy újabb költés indult meg; ismét 4 tojásuk volt. 3 fiókát szerencsésen fel is nevelték teljesen önállóan, minden emberi segítség és beavatkozás nélkül. Pedig ez alkalommal csak *Hyponomeuta*-hernyókat tudtam nagyobb mennyiségben gyűjteni és azokat sem sokáig, úgyhogy a fiókák táplálékát - 6-7napos koruktól fogva- majdnem kizárólag friss hangyatojás és lisztkukac képezte.

A *Hyponomeuta*-hernyókat nem kecskerágóról gyűjtöttem, mert az erről gyűjtött hernyókhoz sohasem nyúltak; állítólag kesernyés ízük van (*Hyponomeuta cognatellus*). Egyéb csupasz hernyófajokat elenyészően csekély mennyiségben tudtam beszerezni. Július 5-én kezdtek meg a negyedik költést, ezúttal csak 3 tojással.

Két fiókát ismét felneveltek. Ekkor azonban már csak friss hangyatojás és lisztkukac állott rendelkezésükre. Az öregek etettek, de nem nagy buzgalommal, úgyhogy a negyedik naptól kezdve mi is segítettük a fiókákat táplálni, főleg frissen vedlett apró lisztkukaccal. Az öregeket ez a szokatlan beavatkozás egy cseppet sem zavarta, sőt ellenkezőleg, még nagyobb buzgalomra serkentette, úgyhogy a fiókák megerősödésével 12 napos koruktól már nem szorultak segítségre. Azt hiszem azonban, hogy az előzetes beavatkozás nélkül nem nevelték volna fel őket. Az etetés alkalmával az öregek vagy a hangyatojással együtt, vagy a nélkül gyakran adtak be a fiókáknak nedves földdarabkákat.

A költés közben szerzett tapasztalataink röviden összefoglalva a következők:

A *Zosterops simplex* Swinh. a fogságban nyílt fészket kókusz- és agave-rostból építette s vattával bélelte. A fészkepítésnél a hím és a tojó egyforma buzgalommal dolgozott, ugyancsak mindketten felváltva ülték tojásaikat. A fiókákat is mindkét öreg etette. Mind a négy költésnél ugyanazt a fészket vették igénybe, és rendkívül tisztán tartották. A fiókák ürülékét az öregek majdnem minden esetben megették. Fészük közeléből minden más madarat elkergettek s a kirepült fiókákat is bátran védelmezték. Rendesen mindkét szülő egyesült erővel támadott a betolakodóra.

Rendszerint 4 tojást tojnak, ritkábban hármat a tojások színe világos zöldes-kék. A fiókák 11 nap múlva kelnek ki s teljesen csupaszok. Rendkívül gyorsan fejlődnek, úgyhogy 11-12 nap múlva jól kitollasodva hagyják el a fészket és abba nem is térnek többé vissza. A szem körül a gyűrű helye csupasz. A kirepült fiókák jó ideig nagyon csendesen viselkednek, összebújva gubbasztanak naphosszat s csak estefelé, az elüléskor élénkülnek meg egy kissé. Ilyenkor azonban jól és ügyesen repülnek. A *Zosterops*oknál a hím és a tojó rendszerint egyforma színű, a *Zosterops simplex* fiókák hímjei azonban jól megkülönböztethetőek. A hímek színe az öregekéhez hasonló, csupán jóval fakóbb, azonkívül az oldalakon, a hason és a mellen hiányzik a barnás szín. A tojók színe még ezeknél is jelentékenyebben fakóbb, felül fakó zöldes-szürke, alul piszkosfehér.

A szemgyűrű 20 napos korukban kezd mutatkozni és néhány nap múlva kifejlődik. Négy hét múlva a fiókák teljesen kifejlődnek s önállókká válnak. Augusztus hó folyamán a második és harmadik költésbeli fiókák az öregekkel együtt megvedlettek és utána színük is azokéval megegyezett. A vedlés nem részleges, hanem teljes volt. A fark-, evező- és szemgyűrű-tollak is kihullottak. Az utolsó költésbeli két fióka szeptember közepén kezdett vedleni. Az általunk felnevelt két második költésbeli fiókánál az augusztusi teljes vedlésen kívül jóval előbb is tapasztaltam egy részleges színeződést, amely a madaraknak csak a sárgás-zöld részeire terjedt ki. A szemgyűrű megjelenésével egy időben, tehát 20 napos korukban észleltem, hogy a tollazat élénk sárgászöld színt ölt. Az állatok növekedésével ez a szín mindig intenzívebbé vált, úgyhogy mire önállóak lettek, ki is voltak színeződve, csupán a barnás szín hiányzott a mellen, a hason és az oldalakon. Ez már csak azért is említésre méltó, mert a többi fiókánál ezt nem tapasztaltam.

Azok megtartották a fentebb leírt fiatalkori színüket az első vedlésig. Ennek a jelenségnek oka valószínűleg a táplálkozásban rejlik. Ez a két fióka kapta ugyanis a legtermészetesebb táplálékot. A fiókák felnevelésénél a legnagyobb nehézség az, hogy az öregek rendkívül válogatósak. Minőségben és mennyiségben a legmegfelelőbbnek vélt táplálék sem garancia arra, hogy az öregek etetni fogják fiaikat. Példa erre a második költés. Hiányát érzik annak a rovarvilágnak, amelyhez hazájukban hozzászoktak. Tudomásom szerint eddig csupán két *Zosterops*-faj tenyésztése sikerült a fogságban; éspedig a *Zosterops palpebrosa* (Temm.) és a *Zosterops virens* (Sund.) Mindkettőt Angliában tenyésztették. (Lásd E. Hopkinson, *Records of birds bred in captivity.*) 1914-ben édesapámnál is költött egy biztosan meg nem határozott *Zosterops*-faj, még pedig háromszor, de a kikelt fiókák néhány nap múlva elpusztultak. (L. Dr. A. Schmitt, *Ein Versuch von Brillenvögelzuchtung Gefiederte Welt*, 54.évf. 1925.) Kár, hogy ezekhez a rendkívül kedves és érdekes madarakhoz ritkán és akkor is csak kevés fajhoz juthatunk, ami beható tanulmányozásukat rendkívül megnehezíti.

Kócsag 1931. I. sz.

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL

8. RÉSZ

A törpe kardinális pinty (*Lophospingus pusillus*) tartása és tenyésztése

Több angol megnevezés ismert: Pigmy cardinal, black crested finch, bolivian cardinal.

A magyar elnevezés sem egységes, nevezik törpe kardinálisnak, méretei miatt, bolíviai kardinálisnak is, de ez az elnevezés nem gyakori.

Osztály: Aves

Rend: Passeriformes

Család: Thraupinae

Genus: *Lophospingus*

Species: *L. pusillus*

Őshazájában nagy területen él, megtalálható: Argentínában, Bolíviában, Paraguayban és Uruguayban is. Élőhelye a szubtrópusi vagy trópusi száraz bozótos vidék és ugyancsak a magas hegyi bozótosok, amelyek megfelelőek számukra élőhelyként. Költési időszakon kívül kisebb csapatokba verődve keresik táplálékukat.

Beszerezése egy amerikai adat szerint, még az USA-ban is nehézkes volt, 1979-ben 17,5 amerikai dollár volt a beszerzési ára darabonként. Ekkor tenyésztési tapasztalatok, a szerző szerint nem voltak közismertek. /Stephen L. Hoppin, N. Fort Meyers, Florida 1980./

Dél-Floridában a 80'-as években 100-150 dollár is volt egy pár a kereskedésekben. 1992 -es védelmi törvény a behozatalát megtiltotta, ami az elterjedését tovább nehezítette. Ettől kezdve az USA területén komoly ritkaságnak számított. A cikk írója 1980-ban, egy bemutatón látta meg ezt a fajt, és beleszeretett, ahogy én is, és egy udvari madárházban készült elhelyezni a beszerzésre kerülő madarakat. 1988-ban sikerült az első párat beszerezni, a terve szerint 5 pár kell ahhoz, hogy egy tenyésztési programot be tudjon indítani. Az első pár madarat a tartási tulajdonságok megfigyelésére kb. 0,9 m széles, 1,8 m magas 2,4 m hosszú fém külső röpdébe helyezte el, amely beton alapon volt. A pár megpróbált fészkelni, de az nem volt sikeres.

A következő évben, 1990 áprilisában a hím elkezdett énekelni, elfogadták a pinty magkeveréket, a tojásos ételt (Robert Black hi-protein recept), uborkát, borsót, friss kukoricát, tojáshéjat és a lisztkekacokat naponta kétszer. Ezután a hím agresszíven udvarolt, június körül egy kanári fészekhez csalta a tojót. A fészeképítéshez kókuszrostot használtak. A tojó 2 tojást rakott, 12 napig kotlott. 2 fióka kikelt, mind a ketten etették a fiatalokat.

Az első két napon a tojásos étel volt az alapvető táplálék, később apró lisztkukacokat is kaptak. A kilencedik nap az egyik fiatal elpusztult, a másik a 12. napon fejletlenül kirepült. Két nap kellett, hogy felgallyazzon. A hím átvette az etetést, 26 napos korban a fiatal önálló volt. 10 hónapban jelölte meg a hím kiszíneződését. Saját lisztkukac tenyészetet létesített, mert ezt találta legolcsóbbnak.

Ezután, következő évben, a sikeres párat 2,4 m széles, 4,2 m hosszú és 1,8 m magas növényesített röpdébe helyezte el, amely fedett volt. Mivel jóval nagyobb helyen voltak, így a két keltésből származó fiatalok leválasztása nem volt szükséges. Tapasztalta, hogy keltési időn kívül sem tartható két hím egy kalitban, még ilyenkor is jelentős kárt tudnak tenni egymásban. A tenyésztési tapasztalatai bővülése arra a megállapításra vezettek, hogy a floridai klímát jól viselik, költési időszakban legalább napi háromszor magas fehérjetartalmú élőeleséget igényelnek fiókaneveléskor. Nem tud olyanról, hogy kanári, vagy valamilyen pinty, alkalmas lenne a fiókák felnevelésére. Volt egy kísérlete, sikerült élő eleség nélkül is felnevelni egy fészekalj fiókat, kizárólag tojásos eleséggel, de ezt adta naponta háromszor. A szerző, a csekély egyedszámú fogságban tartott példány miatt, úgy érzi, hogy el fog tűnni ez a faj az amerikai tenyésztők állományából.

Megjegyzem, Európában sem a gyakran tartott, tenyésztett fajok közé tartozik, de nem látom ennyire reménytelennek a faj fennmaradásának lehetőségét a tenyészetekben. Ez a faj nagyon kedveli a vegyes rovaraleséget, az élőhelyen történő megfigyelések szerint, ezért fogságban is kedveli a változatos rovarkínálatot, és nem szabad megfélemlíteni egy jó minőségű aprómag keverékről sem. Költési időszakon kívül hasonló méretű madarakkal társasan tartható.

A hozzáférhető anyagok száma, mélysége erről a fajról igencsak szegényes. Ezzel az írással az a szándékom, hogy hozzáférhetővé tegyek néhány eredményt tartásával, tenyésztésével kapcsolatban, segítve azokat, akik e rendkívül szép, kistestű pintyféle tartásába, tenyésztésébe kívánnak belefogni.

Mérete: 12,5 cm. Színezete alapján nem tartozik a legfeltűnőbb fajok közé, de a fekete, szürke, fehér színek elrendeződése együtt, az arányos testtel, a fejen lévő bóbitával, mégis a szemet gyönyörködtető fajok közé emelik. Ezt a színezetet, a mellé párosult állandó aktív, kíváncsi magatartása, tenyésztési időszakon kívüli békés természete egy további kedvező irányba tolja el. A hím és tojó egyedek ivarérett korban jól látható különbséget mutatnak. A hímnél a fekete mindenütt, ahol előfordul, határozottabb, mint a tojó esetében. Bóbitája szintén fekete (black-crested) ez megjelent az angol nevében is. Ami viszont soha nincs a tojónak, az a fekete torokfolt, ez kb. 1 éves korban jelenik meg, és teszi egyértelművé a két nem küllemében látható különbséget. Ehhez társul az első melléfogásom, azért írom le röviden, hogy megóvjak másokat a hasonló kudarcától.

Amikor az Uniós csatlakozás után, a „magyar vasfüggöny” is elhárult szabad mozgásunk elől, lehetőségünk nyílt a nyugati rendezvények megtekintésére, egyik első utjaim között szerepelt Reggio-Emilia, amely „madár paradicsomot” már az eddig leírt fajoknál is emlegettem. Megláttam egy helyen 2 pár törpe kardinálist.

Az eladó és köztem lezajló hiányos angol kommunikáció következtében, azért kiderítettük, és látva a gyűrű színét, hogy két az évi fiatalról van szó, de szerinte pár a két madár. A másik kettő madáron látszott, hogy nem fiatal, a hím torokfoltja megvolt, és ezt a gyűrűn lévő adatok is alátámasztották.

Természetesen a két egyforma fiatalot vettem meg, annak reményében, hogy párt sikerült választanom. Később, ismét arra sétáltam és láttam, hogy az „ivarérett párból” a hímeket elvitték, az eladó kihasználva érdeklődésem, 50 euró engedménnyel, a megmaradt tojót „rám szóta”. Így 3 egyeddel tértem haza, annak reményében, hogy nem árt, ha egy tartalék tojóval rendelkezem.

A következő tavaszon a három madarat kihelyeztem egy tágas udvari röpdébe 3m X1,75 mX0,8m, szinte elveszett a három madár a röpdében. Több fészkelési lehetőséget kínáltam, megjegyzem a három madár színezete a teletetés alatt nem változott, és még akkor sem tudtam biztosra, hogy a két első évi fióka milyen nemű. Ma már, hogy több sikeres tenyésztés után vagyok, ez nem jelent komolyabb problémát az esetek nagy részében. A biztató az volt, hogy két madár már a második nap összetartott, a harmadikat kiközösítették, ez annyira egyértelmű volt, hogy elkezdtek zavarni. Kimentettem a kiközösített madarat, és a két összeállt madárnak (sárga jelzőgyűrűs tojó és az egyik előző évi fiatal) finom fészekanyagot adtam. Jellemző, hogy nem a fészekként betett lehetőségek közül választottak, hanem az egyik ásványi anyagos patkóetetőt szemelték ki fészkelés céljára. Ebbe rendkívül kevés fészekanyagot tudtak behordani, sokszor a lábukra akadt anyagok is kihullottak a fészekből. Ekkor vettem észre, hogy a fehér szőrű közép spicc kutyánk kerítésre fújt szőrszállait gyűjtögetik. A kutya nem akadály, a kifésült szőr beadása után lázas

fészeképítés kezdődött, és eredményeként megjelentek az első tojások.

Az első gyanús jel az volt, hogy mindketten igyekeztek a tojásra ülni, ez akkor lett egyértelmű, amikor a tojások száma 6 db lett. Ezt a későbbi keltések is beigazolták, hogy a kardinális-féléknél a 3-as fészekalj a leggyakoribb. Természetesen üresek lettek a tojások, a második keltésnél dajkaságba kaptak földre eltojt zöld kardinális tojásokat, amelyek közül egyet ki is keltettek és egy-két napig etették is.

Visszatérve a nemek színéhez, a tojó színei inkább barnás, mint fekete, a fiatalok színezete a tojóéval megegyező.

Volt 3 tojó, a feladat adott, hímeket kell szerezni. Mivel a hímeknek egy elég kellemes éneke van, ezért Olaszországban a hímeket külön is megveszik. Ez rontotta a hím beszerzésének lehetőségét, de a következő év novemberi olasz börzén egy német árustól sikerült vennem egy az évi fiatal, aki esküdözött, hogy biztos hím, mert van toll-DNS vizsgálata, csak nincs nála.

Nehéz döntés volt, félve, hogy újabb tojóval bővül állományom, de megvettem. Télen, amikor a telelőben etettem, néha halk, eddig nem hallott éneket hallottam, de a bizonytalanság továbbra is megvolt. A tavaszi kihelyezéskor egy 1,2m X 1,2m alapterületű 1,5 m magas röpdébe kerültek ki, rövid idő múlva a „hímjelölt” kergetni kezdte a tojót, és nemsokára megvoltak a tojások, 3 db. Közben, ami jó jel volt, a kotló tojó közelében a hím intenzíven énekelni kezdett és végre megjelent néhány toll a hímekre jellemző torokfoltból.

A fiatalok felnevelkedésükhöz sok mezei sáskát, lisztkukacot, később csíráztatott magokat fogyasztottak el.

Kirepülés után, a kardinálisokra jellemzően esetlenek, repülni még alig tudnak.

Lipták József

GYÁSZHÍR

Dr. Gere Géza életének 86. évében, 2013. május 10-én elhunyt. Dr. Gere Géza 1950-től egész pályafutása során az ELTE Állatrendszertani és Ökológiai tanszékének munkatársa volt. Rovar-faunisztikai kutatások mellett (lepkék faunisztikai vizsgálata a Kis-Balaton térségében és meleg égvövi területeken) a produkcióbiológia területén (egyes ízeltlábúak és gerincesek produktivitásának, anyag- és energiaforgalmának vizsgálata) végzett úttörő vizsgálatokat. Több publikációja foglalkozott a vízi ízeltlábúak és a madarak vízminőségre gyakorolt hatásával. 1981-től a biológiatudományok doktora volt.

A hazai díszmadártenyésztés egyik legnagyobb alakja volt. Elsőként végzett kutatásokat, és írta le a Gould amandínák fejszín öröklődésének genetikai alapjait. Számos egzotikus pinyfélé, fácánfaj tenyésztett az elsők között Magyarországon. A Siroki Alapítvány elnöke volt hosszú ideig. Aktualizálta, kiegészítette Siroki Zoltán Díszmadarak a lakásban című könyvének 2004-es kiadását.

2002-ben Siroki-díjjal ismerték el több évtizedes díszmadártenyésztői munkáját.

Nyugodjék békében

1927-2013

A Siroki díj (vándorszerleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pálinkás György